

мократів у ряді місцевих рад республіки; консолідація та активізація діяльності регіональних еліт.

Як свідчить історичний досвід, значення громадсько-політичних рухів і партій особливо зростає в перехідний період при зміні політичної системи. Дослідники визнають подібність періоду становлення багатопартійності в сучасній Україні з періодом становлення партій в Європі на зламі XIX-XX століть. Вони вказують на спільні для цих процесів кризовий стан політичної системи, послаблення державного впливу, демократизацію всіх сторін життя суспільства, пошуком шляхів розвитку країни. Процес становлення багатопартійності почався з розвитку неформального руху, який особливо активізувався з прийняттям закону СРСР про громадські об'єднання, що гарантував громадянам свободу створення громадсько-політичних організацій і значною мірою спростив їх.

Окремі дослідники вказують, що у міжнародних стандартах «декларуються лише принципи, основоположні засади справедливих і вільних виборів, але відсутні реальні механізми їх реалізації», що є «особливо актуальним з огляду на те, що в сучасних умовах удосконалились технологічні прийоми зацікавлених сил у порушеннях виборчого процесу, фальсифікації результатів виборів тощо», вони вказують на «невраховання регіональних та субрегіональних особливостей реалізації виборчого права у встановленні міжнародних стандартів» та визнають наявність протиріч «в актах різного рівня, що складають міжнародні виборчі стандарти». Зауважимо, що специфіка ухвалення міжнародних актів створює передумови для відсутності ієрархічності та корегованості норм відповідних міжнародних стандартів, водночас таке неспівпадіння буде значно більшим за умов урахування «регіональних та субрегіональних особливостей».

ТЕРЛЕЦЬКИЙ ДМИТРО СЕРГІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент

АКТИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ

Відповідно до Конституції України народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (частина друга статті 5). Основним Законом України встановлено, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів

кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України (частина перша статті 140).

Наразі, будь-яка демократична держава намагається залучити громадянськість до здійснення публічних функцій з метою оптимального задоволення всебічних потреб сучасної людини. І у цьому контексті місцеве самоврядування являє собою форму самоорганізації населення, тобто функціонально та організаційно воно є певною соціальною системою (інститутом) і таким організаційно-правовим механізмом урядування, завдяки якому територіальні колективи безпосередньо та через обрані ними органи здійснюють публічні функції, спрямовані на розв'язання місцевих питань [1, с. 23].

Гарантоване Конституцією України місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою через відповідні місцеві ради та їх виконавчі органи і передбачає правову, організаційну та матеріально-фінансову самостійність, яка має певні конституційно-правові межі, встановлені, зокрема, приписами статей 19, 140, 143, 144, 146 Основного Закону України.

Так, Основним Законом України передбачено форми та засоби реалізації права територіальних громад на місцеве самоврядування і вказано, що органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] конкретизуючи конституційні положення, в цілому визначає систему актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, що включає:

- нормативні та інші акти у формі рішень місцевих рад;
- рішення виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад;
- розпорядження сільських, селищних, міських голів, голів районних, обласних рад.

Провідне місцесеред актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування посідають нормативні акти місцевих рад, які вирішують питання місцевого значення, представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України у справі про скасування актів органів місцевого самоврядування до сутнісних ознак таких актів належить: встановлення, зміна чи припинення норм права; локальний характер; поширення на широке коло осіб та неодноразове застосування [3].

Досліджуючи специфіку нормативних актів органів місцевого самоврядування, О.Ф. Скакун, зазначає, що це – акт-документ, що видається в межах компетенції органу місцевого самоврядування, який містить норми права, обов'язкові для населення самоврядних територій, а також для організацій та установ, які діють у межах цих територій. Це правовий акт громадянського суспільства з такими ознаками: письмовий

документ, який має особливу форму виразу інформації, що міститься в ньому; офіційний правовий документ, що приймається в межах повноважень та в порядку, встановленому законом і регламентом цього органу; має цільову орієнтацію — у концентрованому вигляді відображає місцеві інтереси; регулює суспільні відносини за допомогою правових норм і приписів; забезпечується силою державного примусу [4].

У свою чергу серед нормативних актів рад визначне місце з точки зору конституційно-правового регулювання посідають статuti територіальних громад сіл, селищ, міст. Насамперед цими актами врегульовуються процедурні питання безпосередньої участі відповідної територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування: порядок внесення місцевих ініціатив, організації та проведення громадських слухань та загальних зборів громадян за місцем проживання тощо, деталізуються законодавчі положення відносно форм сповіщення громад про роботу органів самоврядування, участі членів громади в їх діяльності, організації роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Як цілком правильно вказує О. В. Батанов, статут є основним пріоритетним нормативно-правовим актом територіальної громади, а також своєрідною комунальною конституцією на території функціонування відповідної громади. Він пояснює це тим, що статут має низку особливостей: наявність особливого суб'єкта, який встановлює або від імені якого приймається статут територіальної громади; установчий характер; повний та всеохоплюючий характер правового регулювання; вища юридична сила щодо інших локальних актів, які приймаються безпосередньо територіальною громадою або в системі органів та посадових осіб місцевого самоврядування; основа для подальшої локальної нормотворчості; особливий порядок прийняття статуту, а також внесення донього змін та доповнень; є одним із правових засобів, який забезпечує реалізацію самостійності місцевого самоврядування [5, с. 38].

Особливе регулююче значення статутів територіальних громад також знайшло своє відображення у вимозі державної реєстрації, що здійснюється головними територіальними управліннями юстиції Міністерства юстиції України [6] на виконання вимог статті 19 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», що змістовно є дуже близькою до процедури реєстрації статутів юридичних осіб публічного права.

Список використаної літератури:

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. — К., Москаленко О.М., 2012. — 212 с.

2. Про місцеве самоврядування в Україні від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
3. Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 № 7-рп/2009 у справі про скасування актів органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1150-98-п/conv>.
4. Скакун О.Ф. Нормативно-правовий акт органу (посадової особи) місцевого самоврядування України: загальнотеоретичні аспекти / О.Ф. Скакун // Проблеми удосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні: матеріали Міжнар. наук.-прак. конф., м. Харків, 25 трав. 2004 р. / за ред. Ю.П. Битяка. – Х. : Ін-т держ. буд-ва та місц. самоврядування АПРН України, 2004. – С. 96–97.
5. Батанов О. В. Питання розробки та прийняття статуту територіальної громади / О.В. Батанов // Юридичний журнал – 2004. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1066>.
6. Про затвердження Положення про державну реєстрацію статутів територіальних громад від 27.07.1998 № 1150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09>.

ШАМРАЙ В'ЯЧЕСЛАВ ВІКТОРОВИЧ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
докторант кафедри конституційного права юридичного факультету,
кандидат юридичних наук

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ДО КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ПЕРІОД МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Договори, що застосовуються у конституційно-правовій сфері містять в собі правила загального характеру, норми, обов'язкові для всіх учасників конституційно-правових відносин. Такі договори визначають як нормативно-правові [2, с. 381].

На думку О. Ф. Скакун, нормативно-правовий договір – це спільний акт-документ, що містить нові норми права, які встановлені за взаємною згодою правотворчих суб'єктів з метою врегулювання життєвої ситуації і які забезпечуються державою [8, с. 334].

О. О. Мясін визначає нормативно-правовий договір як угоду, що заснована на рівності сторін та спільності інтересів, яка містить в собі норми права загального характеру, що направлені на досягнення бажаного сторонами результату [5, с. 11].

Нормативно-правовому договору притаманні універсальні ознаки договорів, сформульовані Ю. О. Тихомировим, які притаманні і міжнародному договору як джерелу національного права. Серед них най-